

غرش مصدق در برابر آمریکا و انگلیس

در برخی از کتابها و خاطرات، تصویر تحریف گونه‌ای از دکتر مصدق ارائه داده‌اند که در روزهای آخر مرداد ماه سیاست عجز و لایه در برابر آمریکا پیش گرفته و یا اینکه از آمریکا کسب تکلیف می‌کند. در حالیکه براساس اسنادی که وزارت خارجه آمریکا منتشر کرده می‌بینیم موضع مصدق در آخرین ملاقاتی که در ساعت ده بعد از ظهر روز ۲۷ مرداد ۱۳۳۲ با لویی هندرسون سفیر آمریکا در تهران در منزل خود داشته حاکی از پایداری و مقاومت نهضت ملی در برابر آمریکا و انگلیس است. لویی هندرسون در روز ۲۶ مرداد از آمریکا به تهران آمد و به نقل از مرحوم مهندس حسینی، وی قبل از ملاقات با دکتر مصدق با مرحوم آیت‌الله کاشانی ملاقات نمود. مهندس حسینی معتقد بود آیت‌الله کاشانی در آن ملاقات از نیت هندرسون برای انجام کودتا علیه دکتر مصدق مطلع شده بود. امید است فرزندان و نزدیکان آیت‌الله کاشانی نیز اگر از گفتگوهای هندرسون- آیت‌الله کاشانی اطلاعی دارند در اختیار مورخین تاریخ معاصر بگذارند. در نامه هندرسون به وزارت خارجه آمریکا بخشی از گفتگوهای وی با مصدق منعکس گشته است. این نامه محرمانه دوازده بند دارد که خواندن تمامی آن توصیه می‌شود. در این شماره برآنیم تا سه بند آخر نامه را درج نماییم. باشد که گامی در جهت روشن ساختن فضای سیاسی آن روزها برداشته باشیم تا نسل جوان به جمع بندی و درس آموزی بهتری از تاریخ معاصر بپردازد.

چشم‌انداز ایران

شماره ۳۴۷

از سفیر در ایران (هندرسون) به وزارت خارجه

تهران، ۱۸ اوت ۱۹۵۳ - ساعت ۱۰ بعدازظهر

«به نقل از صفحات ۱۰۴۲ تا ۱۰۴۹ جلد دوم اسناد روابط خارجی آمریکا درباره نهضت ملی شدن نفت ایران ترجمه عبدالرضا (هوشنگ) مهدوی و اصغر اندرودی از انتشارات علمی-تهران ۱۳۷۷»

بند ۱۰ - قبل از عزیمت به مصدق گفتم طی ۲۴ ساعت پس از بازگشتم به تهران، اعضای خانواده‌های کارمندان آمریکایی مقیم این کشور اشاره‌ها و کنایه‌هایی از برخی از مقامات ایرانی شنیده‌اند که این تصور را در من ایجاد کرده است که مقامات ایرانی گمان می‌کنند سفارت ما پناهندگان سیاسی ایران را در خود جای داده است و من باید بگویم که این موضوع بکلی بی‌اساس است.

موضع من در این خصوص به شرح زیر است:

(الف) اگر پناهجویان سیاسی بکوشند وارد محوطه سفارت شوند، از ورود آنان جلوگیری خواهد شد. (ب) اگر موفق شوند وارد محوطه سفارت شوند، تلاش خواهیم کرد آنان را قانع کنیم که به میل خود سفارت را ترک نمایند (ج) اگر نخواهند با میل خود بیرون بروند، قصد داریم به اطلاع مقامات ایرانی برسانم که عده‌ای در سفارت ما پناه جسته‌اند و آنگاه با تلگراف از

مصدق به هنر سون: نهضت ملی مصمم است قدرت را در ایران حفظ کند و تا آخرین نفس به تلاش در این راه ادامه خواهد داد ولو اینکه همه اعضای آن زیر تانکهای انگلیسی و آمریکایی له شوند.

این تلاشها آگاه بوده و نسبت به آن نظر مساعد داشته‌اند. در جا به جای گفته‌های او طعنه‌هایی وجود داشت که اگر چه به صورت ظاهر جنبه شوخی داشت، اما نیشدار بود.

این طعنه‌ها به طور کلی می‌رساند که گویا ایالات متحده در تلاش در برکناری او با انگلیسیها تبانی کرده است. برای نمونه در یک جا تأکید کرد که نهضت ملی مصمم است قدرت را در ایران حفظ کند و تا آخرین نفس به تلاش در این راه ادامه خواهد داد ولو اینکه همه اعضای آن زیر تانکهای انگلیسی و آمریکایی له شوند. هنگامی که من ابروهای خود را با تعجب بالا بردم، او از ته دل خندید.

دولت خود کسب تکلیف کنم.

بند ۱۱ - مصدق از اظهارات من تشکر کرد و گفت که او نیز می‌خواهد نکته‌ای را بر آن بیفزاید و آن این است که اگر کسانی از فراریان سیاسی ایرانی در سفارت پناه جستند، او مایل است سفارت آنها را در همانجا نگه دارد. پرسیدم در این صورت آیا دولت ایران پیش‌بینی پرداخت هزینه‌های نگهداری و خورد و خوراک این افراد را کرده است؟ یا اینکه از او انتظار دارد این هزینه‌ها را از محل بودجه اصل ۴ پرداخت کند؟ پاسخ داد: دولت ایران به رغم بودجه محدود خود با گشاده‌رویی هزینه این پناهندگان را خواهد پرداخت.

بند ۱۲ - هنگام ترک خانه مصدق به نظرم رسید که روحیه او بهتر شده است. با این حال با توجه به خویش‌نشنداری غیر عادی او احساس کردم که نسبت به دولت ایالات متحده یا دست کم نسبت به مقامات آمریکایی بدگمان شده است که در تلاش برای عزل او دخالت دارند یا آنکه از قبل از

دستگیری دکتر فاطمی

